

ΕΛΕΤΑΕΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΑΙΟΛΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΕΠΜ 10α Π.Ε Λακωνίας (μέρους) και Μεσσηνίας

www.ask4wind.gr | www.eletaen.gr

 EΛETAEN @HWEA_EΛETAEN Hellenic Wind Energy Association
 EΛETAEN - Hellenic Wind Energy Association eletaen

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΕΠΜ 10α

Περιοχές Natura 2000 των Περιφερειακών Ενοτήτων Λακωνίας (μέρους) και Μεσσηνίας

ΜΕΡΟΣ Α: ΚΟΙΝΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΕΠΜ

| σελ. 4

1. Τα προβλήματα των ΕΠΜ συνοπτικά
2. Μεταβατικές ρυθμίσεις
3. Δύο βασικές αρχές

ΜΕΡΟΣ Β: ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ Α.Π.Ε.

| σελ. 10

ΕΠΜ 10α: Περιοχές Natura 2000 των Περιφερειακών Ενοτήτων Λακωνίας (μέρους) και Μεσσηνίας

1. ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ-01
2. ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ-02
3. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΖΩΝΕΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΙ ΔΙΑΔΡΟΜΟΙ
4. ΣΧΟΛΙΑ

ΜΕΡΟΣ Γ: ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

| σελ. 12

Εισαγωγικά

ΕΠΜ 10α: Περιοχές Natura 2000 των Περιφερειακών Ενοτήτων Λακωνίας (μέρους) και Μεσσηνίας

- Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ)
- Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)
- Προτεινόμενοι περιορισμοί
- Αναφορές και περιορισμοί για την αιολική ενέργεια

ΜΕΡΟΣ Α: ΚΟΙΝΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΕΠΜ

Οι τρεις ΕΠΜ που τέθηκαν σε διαβούλευση για περιοχές στη Θράκη, τη νότια Πελοπόννησο και τη Κρήτη δεν υιοθετούν ενιαία προτυποποίηση στο περιεχόμενο και τη μεθοδολογία αφού η κάθε μία ακολουθεί διαφορετική μεθοδολογική ανάλυση και σύνθεση στοιχείων και δεδομένων πεδίου, διαφορετικό επίπεδο και πληρότητα τεκμηρίωσης συμπερασμάτων, γεγονός που τελικά καταλήγει σε σημαντικά διαφορετικές προσεγγίσεις.

Εκεί που δυστυχώς σχεδόν συμπίπτουν οι τρεις ΕΠΜ είναι στο ότι ακολουθούν μια μονοδιάστατη προσέγγιση αγνοώντας επί της ουσίας τους πυλώνες «Ανάπτυξη» και «Κοινωνία» ως συστατικά περιεχόμενα της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Ακόμα όμως και τον πυλώνα «Περιβάλλον» τον αντιμετωπίζουν αναποτελεσματικά αφού **αγνοούν πλήρως ή υποτιμούν σημαντικά την απειλή της Κλιματικής Αλλαγής που έχει πλέον εξελιχθεί σε Κλιματική Κρίση.**

1. Τα προβλήματα των υπό διαβούλευση ΕΠΜ συνοπτικά

Υπό το φως της ανωτέρω διαπίστωσης, διατυπώνονται οι ακόλουθες γενικές παρατηρήσεις ή και προτάσεις βελτίωσης για τις ΕΠΜ:

- 1) Εξαιτίας της μονοδιάστατης προσέγγισης, **οι ΕΠΜ δεν περιέχουν καμία στάθμιση -ή όπου γίνεται αναφορά σε στάθμιση, αυτή είναι απολύτως ελλιπής.** Αυτό αποτελεί και τη σημαντικότερη ίσως παρατήρηση, ήτοι: στη μεθοδολογία και τη διαδικασία καθορισμού, από τις ΕΠΜ, των ζωνών κλιμακούμενης προστασίας των προστατευόμενων περιοχών, και ιδιαίτερα των ζωνών απαγόρευσης εγκατάστασης συγκεκριμένων έργων και δραστηριοτήτων όπως είναι οι Α.Π.Ε., πρέπει να υπάρξει:
 - αναλυτικότερη και στοχευμένη τεκμηρίωση με βάση πραγματικά δεδομένα, και
 - η τεκμηρίωση αυτή **πρέπει απαραίτητα να περιλαμβάνει Εκτίμηση και Στάθμιση Επιπτώσεων (Impact Assessment)** των προτεινόμενων μέτρων και περιορισμών στο κλίμα, την ανάπτυξη, την κοινωνία και το κόστος της ενέργειας, σε τοπικό και εθνικό επίπεδο.
- 2) Ειδικά ως προς το κριτήριο της Κλιματικής Αλλαγής, προκαλεί εντύπωση ο βαθμός αποσιώπησης ή υποβάθμισής του, ειδικά στην ΕΠΜ της Θράκης. Στο σημείο αυτό οι υπό διαβούλευση ΕΠΜ αποτυγχάνουν διπλά:
 - 1^{ον}) Ουσιαστικά: Οι ΕΠΜ μοιάζει να έχουν εκπονηθεί εν κενώ, αγνοώντας την ουσία των προταγμάτων της επιστήμης για το μέγεθος του προβλήματος. Για αυτό καταλήγουν, μέσω γενικόλογων συλλογισμών, σε υπερβολικές απαγορεύσεις εναντίον των Α.Π.Ε. και ειδικά της αιολικής ενέργειας. Για παράδειγμα, η ΕΠΜ της νότιας Πελοποννήσου θεωρεί ως θέσφατο ότι οι ανεμογεννήτριες προκαλούν ανεπίστρεπτη βλάβη στα πτηνά και για αυτό τις απαγορεύει. Με τον τρόπο αυτό όμως οι ΕΠΜ κατανοούν κείμενα δηλώσεων και όχι επιστημονικής τεκμηρίωσης.

2^{ον}) Τυπικά: Οι ΕΠΜ έρχονται σε ευθεία αντίθεση με ειδικές διατάξεις της νομοθεσίας μας. Ειδικότερα υπενθυμίζεται ότι σύμφωνα με το άρθρο 9,παρ. 2 του ν. 3851/2010:

*«Για την εγκατάσταση σταθμών Α.Π.Ε. λαμβάνονται υπόψη μόνο εγκεκριμένα χωροταξικά, πολεοδομικά, ρυθμιστικά ή άλλα σχέδια χρήσεων γης και **εγκεκριμένες μελέτες που** εναρμονίζονται προς το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΦΕΚ 2464 Β') και **τεκμηριώνουν επαρκώς ότι έχουν λάβει μέριμνα και έχουν διασφαλίσει τη μέγιστη αξιοποίηση του διαθέσιμου δυναμικού Α.Π.Ε.. Αν δεν υπάρχουν τέτοια σχέδια, η έγκριση εγκατάστασης σταθμών Α.Π.Ε. γίνεται με εφαρμογή των κατευθύνσεων του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΦΕΚ 2464 Β')».***

Δυστυχώς οι υπό διαβούλευση ΕΠΜ δεν έχουν ασχοληθεί καθόλου με το διαθέσιμο προς αξιοποίηση δυναμικό Α.Π.Ε. Δεν χρειάζεται βεβαίως να σημειώσουμε ότι όχι απλώς δεν έχουν διασφαλίσει τη μέγιστη αξιοποίησή του αλλά την πραγματικότητα την έχουν εκ των προτέρων αποκλείσει.

Με αυτή λοιπόν την αντιμετώπιση της Κλιματικής Αλλαγής από τις ΕΠΜ, δεν μπορεί να γίνει σοβαρός λόγος για στάθμιση ως προς αυτό το κριτήριο.

- 3) Σε καμία από τις τρεις ΕΠΜ δεν υπάρχει επαρκής αναφορά και συγκροτημένη εφαρμογή των διατάξεων του **ισχύοντος** Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Α.Π.Ε., ούτε καν για τα θέματα αποστάσεων από ζώνες ασυμβατότητας, από σημεία ή περιοχές ενδιαφέροντος κλπ. Η σημαντική αυτή παράλειψη υπονομεύει ασφαλώς το θεσμικό υπόβαθρο, τη μεθοδολογική πληρότητα και την αναγκαία προτυποποίηση περιεχομένου των υπό διαβούλευση ΕΠΜ.
- 4) Συναφής με την έλλειψη της στάθμισης είναι και η έλλειψη ή η ελλιπής τεκμηρίωση εναλλακτικών λύσεων. Για παράδειγμα, η ΕΠΜ της Θράκης έχει αφιερώσει μόλις 7 σελίδες σε σύνολο ΕΠΜ άνω των χιλίων. Οι εναλλακτικές λύσεις περιγράφονται αόριστα και τελεσιγραφικά και αξιολογούνται με ασαφή κριτήρια.
- 5) Στη στάθμιση που οφείλεται να γίνει, πρέπει να **αξιοποιηθεί το μεγάλο πλήθος πρωτογενών δεδομένων που συλλέγονται και υποβάλλονται στο ΥΠΕΝ**, είτε στο πλαίσιο εκπόνησης των ΜΠΕ, είτε εργασιών πεδίου (monitoring) με καταγεγραμμένα στοιχεία από προγράμματα παρακολούθησης πριν και κατά τη διάρκεια της κατασκευής και σε ήδη εν λειτουργία έργα. Πρόκειται για μια ανάγκη που επαναλαμβάνουμε συνεχώς εδώ και πολλά έτη. Η αναγκαιότητα αυτή αποδεικνύεται από την σημαντική έλλειψη πραγματικών δεδομένων που χαρακτηρίζει τις ΕΠΜ, και η οποία βεβαίως θέτει σε αμφισβήτηση τη νομική τους επάρκεια.

Επειδή κατά το παρελθόν έχει διατυπωθεί η γνώμη ότι τα δεδομένα αυτά, αν και υπάρχουν, είναι δύσκολο να τυποποιηθούν και να ληφθούν υπόψη, θα είχε νόημα να πληροφορηθούν αν οι μελετητές αφιέρωσαν έστω και λίγο χρόνο να τα αναζητήσουν και αξιολογήσουν, ιδίως πριν προβούν στις ιδιαίτερα αυστηρές προτάσεις τους, που σε ορισμένες περιπτώσεις περιλαμβάνουν ακόμα και την μη ανανέωση ΑΕΠΟ ή την μετεγκατάσταση νομίμως λειτουργούντων εγκαταστάσεων.

Γενικότερα, τα δεδομένα και στοιχεία των ΕΠΜ πρέπει να κοινοποιηθούν ώστε να αξιολογηθεί η ποιότητά τους. Για παράδειγμα, κατά τους μελετητές της ΕΠΜ Θράκης λήφθηκαν στοιχεία μόνο από τους Φορείς Διαχείρισης, αλλά -και πάλι- τα στοιχεία αυτά δεν παρατίθενται πουθενά ώστε να αξιολογηθούν κατά τη διαβούλευση.

Τέλος, εκτός από ελλείψεις, υπάρχουν παρωχημένα ή και λανθασμένα δεδομένα και στοιχεία που στηρίζονται σε παλαιότερες, ακόμα και 10ετίας, μελέτες ή προτάσεις.

- 6) Οι ΕΠΜ **δεν έχουν λάβει υπόψη την τεχνολογική πρόοδο** που εξελίσσεται ραγδαία. Οι επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα από τα υφιστάμενα και εν λειτουργία αιολικά πάρκα μειώνεται, μέσω της εγκατάστασης συστημάτων αποφυγής προσκρούσεων που έχουν εξελιχθεί και συνεχώς εξελίσσονται. Η εξέλιξη αυτή δεν έχει ληφθεί υπόψη, για παράδειγμα, στη πρόταση οριοθέτησης απαγορευτικών ζωνών της ΕΠΜ της Θράκης που υιοθετεί τυφλά αντίστοιχη πρόταση που είχε υπάρξει πριν από 9 έτη, το 2013.

Οι τεχνολογικές αυτές εξελίξεις είναι ένας από τους λόγους, αλλά όχι ο μοναδικός, που οι υπερβολικές ανησυχίες για τις επιπτώσεις των αιολικών πάρκων στην ορνιθοπανίδα δεν έχουν επιβεβαιωθεί στην πράξη.

- 7) Όλα τα ανωτέρω (έλλειψη στάθμισης, αγνόηση ή υποβάθμιση κλιματικής αλλαγής, απουσία εναλλακτικών, απουσία εκτίμησης επιπτώσεων, αγνόηση δεδομένων, αγνόηση τεχνολογικών εξελίξεων αναφορικά με τα εργαλεία μετριάσμου των επιπτώσεων) **οδήγησαν τις ΕΠΜ να προτείνουν υπερβολικούς και αμφιβόλου νομιμότητας αποκλεισμούς ενάντια στην αιολική ενέργεια**. Για παράδειγμα:

- Στην ΕΠΜ της Θράκης η αιολική ενέργεια αποκλείεται ακόμα και από την Περιφερειακή Ζώνη και στις ελάχιστες περιοχές (περί το 10%) που θεωρητικά επιτρέπεται, αυτό γίνεται μόνο μετά την εκπόνηση μιας νέας μελέτης για την εκτίμηση της Φέρουσας Ικανότητας όλων των Α.Π.Ε. και σύμφωνη γνώμη του ΟΦΥΠΕΚΑ επί της ΕΟΑ. Οι περιοχές αυτές (όπου θεωρητικά επιτρέπεται η αιολική ενέργεια) είναι εντελώς περιορισμένες και δεν είναι κατανοητό γιατί σε πολλές γειτονικές τους ράχες με ίδια χαρακτηριστικά, η αιολική ενέργεια απαγορεύεται τελείως.
- Στις ΕΠΜ της νότιας Πελοποννήσου και της Κρήτης η αιολική ενέργεια επίσης αποκλείεται από τις περισσότερες περιοχές, ενώ ακόμα και στις περισσότερες από αυτές όπου κατά τις ΕΠΜ θα μπορούσε να είναι αποδεκτή, επιτρέπονται μόνο τα έργα που διαθέτουν ΑΕΠΟ δηλαδή μετά την έκδοση του ΠΔ, η αιολική ενέργεια αποκλείεται.
- Περιλαμβάνονται εντελώς ανεδαφικές προτάσεις όπως αυτή για την μετεγκατάσταση νομίμων εν λειτουργία αιολικών πάρκων ή την μη ανανέωση της ΑΕΠΟ τους. Αυτές οι προτάσεις καταγράφονται ρητά στην ΕΠΜ της Θράκης, αλλά κατ' ερμηνεία θα μπορούσαν να ισχύσουν και στις δύο άλλες ΕΠΜ.
- Απαγορεύονται τα έργα διασύνδεσης ή και αποθήκευσης σε ορισμένες ζώνες όπου, θεωρητικά, επιτρέπονται κατ' αρχήν οι Α.Π.Ε. Αυτό τα παράδοξο εμφανίζεται στην ΕΠΜ Κρήτης (με την επιφύλαξη να πρόκειται για κακή διατύπωση, που οδηγεί σε αυτήν την παρανόηση).

Επίσης υπάρχουν περιπτώσεις όπου τα έργα Α.Π.Ε. χωροθετούνται σε ζώνες στις οποίες επιτρέπονται οι Α.Π.Ε., αλλά τα συνοδά τους έργα (προσβάσεις και διασύνδεση) βρίσκονται σε άλλες ζώνες, στις οποίες απαγορεύονται αυτού του είδους τα έργα, με αποτέλεσμα είτε να μην μπορούν να εγκατασταθούν τα έργα Α.Π.Ε., είτε να δημιουργούνται ανυπέρβλητα εμπόδια και η αδειοδοτική διαδικασία να καθίσταται μακρόχρονη και αδιέξοδη. Το ίδιο ισχύει και για σύνθετα έργα, για τα οποία δεν έχει νόημα τα διάφορα επιμέρους τμήματά τους να αντιμετωπίζονται ως αυτόνομα έργα, αλλά πρέπει να κρίνονται ως ενιαία έργα. Με δεδομένο ότι τα σύνθετα έργα εκτείνονται κατά κανόνα σε μεγάλες εκτάσεις, βάσει των επιταγών του σχεδιασμού τους, αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα διάφορα τμήματα ή υποέργα να βρίσκονται σε διαφορετικές ζώνες, όπου ισχύουν διαφορετικοί περιορισμοί γεγονός που αν διατηρηθεί η προσέγγιση της ΕΠΜ, δημιουργεί μια ιδιαίτερα περιπεπλεγμένη κατάσταση, η οποία θα οδηγεί σε αδειοδοτική ομηρεία σημαντικά έργα με πολύ υψηλή πιθανότητα την ακύρωσή τους.

Η επιλογή για επί της ουσίας οριζόντιο αποκλεισμό της αιολικής ενέργειας από όλες σχεδόν τις περιοχές μελέτης δεν είναι μια επιστημονική επιλογή. Για αυτό οι ΕΠΜ δεν αισθάνονται την ανάγκη να την τεκμηριώσουν ή να εξετάσουν άλλα αντισταθμιστικά και λιγότερα επαχθή μέτρα πριν καταλήξουν στην λύση των αποκλεισμών και της υποχρέωσης μετεγκατάστασης.

2. Μεταβατικές ρυθμίσεις

Στις υπό διαβούλευση ΕΠΜ υπάρχει σύγχυση και ασυνέπεια ως προς τις **μεταβατικές ρυθμίσεις** που προτείνονται ρητά (όπου προτείνονται) ή που υπονοούνται. Περισσότερες και ειδικότερες παρατηρήσεις για αυτό το σημείο ακολουθούν στα επόμενα κεφάλαια. Στο παρόν γενικό μέρος καταγράφουμε ορισμένες αρχές που, κατά την γνώμη μας, είναι αυτονόητες για κάθε ευνομούμενο κράτος:

- 1^{ov}) **Οι μεταβατικές ρυθμίσεις που θα προβλεφθούν για κάθε περιοχή πρέπει να είναι συνεπείς μεταξύ τους και να μην διαφέρουν αναλόγως με το ποιος μελετητής εκπόνησε ποια ΕΠΜ.**
- 2^{ov}) Οι ΑΕΠΟ συνιστούν νόμιμες διοικητικές πράξεις που έχουν εκδοθεί μετά από εξαιρετικά μακρά διαδικασία, εξονυχιστική εξέταση από τις αρμόδιες υπηρεσίες και διαβούλευση. Πολλές από αυτές μάλιστα έχουν κριθεί από το ΣΤΕ. Επομένως **οι υφιστάμενες ΑΕΠΟ δεν είναι δυνατό να τίθενται εκ νέου σε αξιολόγηση ή και να καταργούνται μέσω των ΕΠΜ και των ΠΔ**, ειδικά μάλιστα εάν οι ΕΠΜ παρουσιάζουν τις ελλείψεις που αναφέρθηκαν, όποιος και αν είναι ο χαρακτηρισμός μιας περιοχής που προτείνουν. **Το ίδιο φυσικά ισχύει και για τις ανανεώσεις τους και τις τροποποιήσεις των ΑΕΠΟ** (όπως αναλύουμε στο 4° σημείο κατωτέρω). Η ανωτέρω επί της αρχής παρατήρηση, δεν κάμπει την δυνατότητα της διοίκησης που ήδη προβλέπεται από την νομοθεσία να επιβάλει πρόσθετους όρους εφόσον τεκμηριώνει την αναγκαιότητά τους.
- 3^{ov}) Οι πλήρεις φάκελοι ΜΠΕ για έκδοση νέας ΑΕΠΟ που έχουν υποβληθεί στην αρμόδια υπηρεσία εμπρόθεσμα περιέχουν Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση που έχει εκπονηθεί από

ειδικούς επιστήμονες για το συγκεκριμένο σχέδιο που προτείνεται να εγκατασταθεί στην συγκεκριμένη περιοχή. Στην συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων, οι ΜΠΕ και οι ΕΟΑ αυτές περιέχουν πρωτογενή δεδομένα, εργασία, ανάλυση και τεκμηρίωση σε πολύ μεγαλύτερο βάθος από τις ΕΠΜ. Επομένως, **δεν είναι δυνατό οι πλήρεις αιτήσεις για ΑΕΠΟ να καταργούνται με μόνη επίκληση την έκδοση του ΠΔ στη βάση των ΕΠΜ αυτών.**

Οι αιτήσεις αυτές πρέπει να αξιολογούνται με βάση τα πραγματικά δεδομένα και όχι κανονιστικές ρυθμίσεις που τέθηκαν σε ισχύ εκ των υστέρων. Φυσικά κατά την αξιολόγηση αυτή θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και να συναξιολογούνται τα επιστημονικά ευρήματα και οι σταθμίσεις της ΕΠΜ, όπως άλλωστε και κάθε άλλης διαθέσιμης μελέτης. Όμως δεν είναι δυνατό, πλήρεις και αναλυτικές ΜΠΕ και ΕΟΑ να καταργούνται με επίκληση γενικόλογων δηλώσεων σαν αυτές που περιέχονται στις υπό διαβούλευση ΕΠΜ.

Εξαιρέση από τον κανόνα αυτό θα μπορούσε να συζητηθεί για τις περιοχές που χαρακτηρίζονται με το ΠΔ ως απόλυτης προστασίας της φύσης. Υπενθυμίζεται ότι ίδια ήταν και η λογική της μεταβατικής διάταξης που είχε εισάγει ο ν. 3937/2011 στις παρ. 6.β και 6.γ του άρ. 21.

- 4^ο) Όπως αναφέρθηκε η ανανέωση μια υφιστάμενης ΑΕΠΟ δεν μπορεί να κωλύεται με μόνη την επίκληση της εκ των υστέρων έγκρισης της ΕΠΜ ή έκδοσης του ΠΔ. Το ίδιο ισχύει και για την τροποποίηση της ΑΕΠΟ, είτε αυτή αφορά την αλλαγή σχεδιασμού ενός υπό ανάπτυξη έργου είτε την ριζική ανακαίνιση (repowering) ενός αιολικού πάρκου που έχει ολοκληρώσει τη διάρκεια ζωής τους. Η αρχή αυτή, εκτός από δίκαιη, είναι και εξόχως σημαντική για την περιβαλλοντική προστασία: Αν οι τροποποιήσεις ΑΕΠΟ αξιολογούνται με βάση τις εκ των υστέρων επιβληθείσες απαγορεύσεις, τότε αποτρέπονται οι φορείς των έργων να βελτιστοποιούν το σχεδιασμό τους μειώνοντας το συνολικό περιβαλλοντικό αποτύπωμα. Παρακινούνται επίσης οι επιχειρήσεις να συνεχίσουν να λειτουργούν παλιά αιολικά πάρκα με περισσότερες ανεμογεννήτριες παλαιάς τεχνολογίας, αντί να τις αντικαθιστούν με πιο σύγχρονες που παράγουν πιο φθηνό ηλεκτρισμό αξιοποιώντας της υποδομές που έχουν ούτως ή άλλως κατασκευαστεί στην περιοχή εδώ και 20 και πλέον έτη.

3. Δύο βασικές αρχές

Οι υπό διαβούλευση ΕΠΜ αγνοούν δύο βασικές, κατά την γνώμη μας αρχές, που είναι πολύ σημαντικές για το περιβάλλον, την οικονομία και τη κοινωνία:

- 1^ο) Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και ειδικότερα τα αιολικά πάρκα αποτελούν μια κατ' αρχήν φιλοπεριβαλλοντική δραστηριότητα, διότι μετά βεβαιότητας συμβάλουν στην αντιμετώπιση της σημαντικότερης απειλής για το περιβάλλον και τον άνθρωπο που είναι η Κλιματική Αλλαγή. Από την άλλη πλευρά, ως ανθρώπινες δραστηριότητες, έχουν επιπτώσεις στο περιβάλλον. Σε αντίθεση με τις άλλες μορφές ενέργειας, όπως είναι τα ορυκτά καύσιμα και η πυρηνική ενέργεια, οι συγκεκριμένες επιπτώσεις κάθε συγκεκριμένης επένδυσης γίνονται γνωστές εκ των προτέρων και μπορούν να μετρηθούν με σημαντική ακρίβεια κατά τη φάση ανάπτυξης και μελέτης της επένδυσης. Τα δύο αυτά στοιχεία οδηγούν στο συμπέρασμα ότι **μια προτεινόμενη επένδυση αιολικού πάρκου**

πρέπει να απορρίπτεται μόνο εάν τεκμηριώνεται επιστημονικά και συγκεκριμένα ότι η υλοποίησή της θα επιφέρει ανεπίστρεπτη βλάβη σε ένα άλλο προστατευόμενο αντικείμενο υψηλής αξίας, η οποία δεν μπορεί να αποκατασταθεί. Αντιθέτως, η προτεινόμενη επένδυση που έχει διέλθει τη βάση της συγκεκριμένης μέτρησης και εκτίμησης των επιπτώσεών της, δεν μπορεί να απορρίπτεται με επίκληση γενικών πιθανολογήσεων ούτε στην βάση κανονιστικών ρυθμίσεων που έχουν εισαχθεί με επίκληση τέτοιων πιθανολογήσεων, χωρίς κανένα δείκτη που να τεκμηριώνει την πρόκληση δυσμενών επιπτώσεων σε κάποιο συγκεκριμένο αντικείμενο της περιοχής Natura.

- 2^ο) Τα αιολικά πάρκα παράγουν αυτή τη στιγμή, μαζί με τα φωτοβολταϊκά το φθηνότερο ηλεκτρισμό. Για να συνεχίσουν να το κάνουν, πρέπει να εγκαθίστανται στις περιοχές με το υψηλότερο αιολικό δυναμικό. Μόνο τότε με λιγότερες συνολικά εγκαταστάσεις θα παράγουμε περισσότερη και πιο φθηνή ηλεκτρική ενέργεια. Αυτό είναι εξόχως σημαντικό για τους καταναλωτές και την εθνική οικονομία που πιέζεται πάρα πολύ από την κρίση τιμών των ορυκτών καυσίμων. **Όσο όμως εισάγονται οριζόντιοι αποκλεισμοί που εξοβελίζουν την αιολική ενέργεια από τις περιοχές με υψηλό αιολικό δυναμικό, τόσο το κόστος της ενέργειας δεν θα μειώνεται όσο πολύ και όσο γρήγορα χρειαζόμαστε.**

ΜΕΡΟΣ Β: ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ Α.Π.Ε.

ΕΠΜ 10α: Περιοχές Natura 2000 των Περιφερειακών Ενοτήτων Λακωνίας (μέρους) και Μεσσηνίας

1. ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ-01

- Στις ΖΒΔΦΠ επιτρέπονται:
 - οι Α.Π.Ε. που έχουν ΑΕΠΟ
 - η αυτοπαραγωγή (μικρές αυτόνομες Α/Γ μη συνδεδεμένες στο δίκτυο κλπ)
 - οι μικρές εγκαταστάσεις Α.Π.Ε. πλην των αιολικών.

2. ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ-02

- Στις ΖΒΔΦΠ & ΖΔΟΕ-01 έως -10 επιτρέπονται:
 - οι Α.Π.Ε. που έχουν ΑΕΠΟ. Αν και ασαφές, ειδικά για τα αιολικά πάρκα μάλλον επιτρέπονται μόνο αυτά που διαθέτουν άδεια εγκατάστασης ή λειτουργίας (σελ. 909)
 - η αυτοπαραγωγή (μικρές αυτόνομες Α/Γ μη συνδεδεμένες στο δίκτυο κλπ)
 - οι μικρές εγκαταστάσεις Α.Π.Ε. πλην των αιολικών.
- Στις ΖΔΟΕ-13 έως -18 επιτρέπονται:
 - οι Α.Π.Ε. που έχουν Α.Ε.Π.Ο., με πρόγραμμα παρακολούθησης και πρόσθετα μέτρα. Αν και ασαφές, ειδικά για τα αιολικά πάρκα μάλλον επιτρέπονται μόνο αυτά που διαθέτουν άδεια εγκατάστασης ή λειτουργίας (σελ. 909)

3. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΖΩΝΕΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΙ ΔΙΑΔΡΟΜΟΙ

- ΠΖ-02 (ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ Ν. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ & ΠΖ-02 (ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ Ν. ΜΑΝΗΣ)
 - Απαγορεύεται η εξόρυξη υδρογονανθράκων
- ΠΖ-03 & ΠΖ-04: Περιοχές με σπήλαια, που συνιστούν ενδιαιτήματα χειροπτέρων, τα οποία θα πρέπει να μελετηθούν κατά τη ΜΠΕ.
- ΠΖ-01 (ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΖΩΝΗ ΟΡΜΟΥ ΛΙΜΕΝΙΟΥ): περιοχή με Ποσειδωνία. Προτείνεται η χαρτογράφησή της.
- ΟΔ-01: Περιοχή παρουσίας της *Caretta caretta*.
- ΟΔ-02 (Βαθείου – Μαυροβουνίου)
- ΟΔ-03 (Ταυγέτου – Ν. Μάνης): Εκτίμηση σωρευτικών επιπτώσεων έργων Αιολικής Ενέργειας κατά την ΜΠΕ.
- ΟΔ-04, 05, 06, 07: Προτείνεται η εκπόνηση μελετών για την αξιολόγηση πληθυσμών ευαίσθητων ειδών κητωδών και των ενδιαιτημάτων τους, δράσεις ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης κλπ.

4. ΣΧΟΛΙΑ

- Στις ΣΔΟΕ & ΖΒΔΦΠ επιτρέπονται μόνον οι Α.Π.Ε. που έχουν ΑΕΠΟ, που σημαίνει ότι μετά την έκδοση του ΠΔ απαγορεύονται οι Α.Π.Ε. Αν και ασαφές, ειδικά για τα αιολικά πάρκα στην ΠΠΒ-02 μάλλον επιτρέπονται μόνο αυτά που διαθέτουν άδεια εγκατάστασης ή λειτουργίας (σελ. 909)
- Στις ΠΖ & ΟΔ δεν υπάρχουν απαγορεύσεις για Α.Π.Ε.
- Δεν προτείνονται ρητά μεταβατικές διατάξεις.

ΜΕΡΟΣ Γ: ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Εισαγωγικά

Οι ακόλουθες παρατηρήσεις αναφέρονται στην τεκμηρίωση των προτάσεων χαρακτηρισμού του καθεστώτος της προστασίας, το οποίο προσιδιάζει στα χαρακτηριστικά των υπό εξέταση περιοχών προκειμένου αυτές να υπαχθούν, με την έκδοση Προεδρικού Διατάγματος, στις κατηγορίες προστασίας του άρθρου 18 του Ν. 1650/1986. Αναφέρονται επίσης στα συμπεράσματα του ελέγχου της πληρότητας και της αξιοπιστίας της τεκμηρίωσης των προτάσεων οριοθέτησης των προστατευόμενων περιοχών, του καθορισμού των χρήσεων γης και των δραστηριοτήτων εντός και πέριξ αυτών, καθώς και στην τεκμηρίωση των προτάσεων του σχεδίου για τη διαχείρισή τους (ν. 4685/2020, άρθρο 47, παρ. 2) ^[1].

Από την ευρωπαϊκή και εθνική νομοθεσία προκύπτει η απαίτηση στις ΕΠΜ να προσδιορίζονται τα χαρακτηριστικά του φυσικού ή του ημιφυσικού των εκτάσεων των προστατευόμενων περιοχών, η ποικιλία και η επάρκεια σε έκταση των τύπων φυσικών οικοτόπων, και τα πληθυσμιακά μεγέθη των φυτών και των ζώων τους, τα οποία διασφαλίζουν την δυνατότητα μακροχρόνιας διατήρησής τους και τεκμηριώνουν την καταλληλότητα και την αποτελεσματικότητα των προτεινόμενων μέτρων προστασίας.

Στην ευρωπαϊκή έννομη τάξη η προστασία και η διατήρηση των προστατευόμενων εκτάσεων, νοείται ως το σύνολο των μέτρων που εξασφαλίζουν την «*ικανοποιητική Κατάσταση Διατήρησης*» τους. Η κατάσταση αυτή προβλέπεται να χαρακτηρίζεται ως «*ικανοποιητική*» όταν η περιοχή της φυσικής κατανομής των τύπων φυσικών οικοτόπων και οι εκτάσεις που περιέχουν δεν μειώνονται, η δομή και οι ειδικές λειτουργίες που απαιτούνται για τη μακροπρόθεσμη διατήρησή τους υφίστανται και είναι δυνατόν να συνεχίσουν να υφίστανται κατά το προβλεπτό μέλλον. Επιπλέον, ο χαρακτηρισμός της κατάστασης διατήρησης των τύπων φυσικών οικοτόπων απαιτεί να κρίνεται ικανοποιητική και η κατάσταση της διατήρησης των χαρακτηριστικών ειδών τους.

Ανάλογα, προβλέπεται να χαρακτηρίζεται ως «*ικανοποιητική*» η «*Κατάσταση Διατήρησης*» των χαρακτηριστικών ειδών των φυτών και των ζώων όταν: (α) τα δεδομένα της δυναμικής των πληθυσμών τους καταδεικνύουν τη συνέχιση της ύπαρξής τους, σε μακροπρόθεσμη βάση, ως ζωτικό συστατικό στοιχείο των τύπων φυσικών οικοτόπων στους οποίους ανήκουν, (β) το γεωγραφικό εύρος κατανομής τους δεν παρουσιάζει μείωση, ούτε υπάρχει κίνδυνος να μειωθεί στο άμεσο μέλλον, και (γ) υπάρχει και θα συνεχίσει πιθανώς να υπάρχει ένα οικοτόπος (ενδιαίτημα) επαρκούς έκτασης ώστε οι πληθυσμοί τους να διατηρηθούν μακροπρόθεσμα (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ και Ν. 3937/2011 Ορ.cit.).

¹ Ν. 4685/2020. Εκσυγχρονισμός περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών 2018/844 και 2019/692 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις (Α' 92).

Στην εθνική μας νομοθεσία, η διατήρηση των προστατευόμενων αντικειμένων, επιδιώκεται ^[2] με την εξασφάλιση της «*ικανοποιητικής Κατάστασης Διατήρησης*» της βιοποικιλότητας ^[3], η οποία επιδιώκεται με την υπαγωγή των κατάλληλων εκτάσεων στο καθεστώς προστασίας (Ν. 4685/2020 Ορ. cit.).

Σημειώνεται ότι στη χώρα μας παρατηρείται σύγχυση της έννοιας του φυσικού οικότοπου (habitat στα ξενόγλωσσα κείμενα, οικότοπος ή ενδιαίτημα στις ελληνικές μεταφράσεις των Οδηγιών 92/43/ΕΟΚ και 2009/147/ΕΚ). Η σύγχυση έγκειται στη χρήση του όρου «*ενδιαίτημα*» προκειμένου να περιγραφεί το σύνολο των εκτάσεων στις οποίες μετακινείται ένα ζώο στη διάρκεια της ζωής του. Ο όρος αυτός αναφέρεται στη βιβλιογραφία ως «*βιότοπος*». Προσπάθεια θέσπισης ενιαίων κριτηρίων προσδιορισμού και χαρακτηρισμού των βιότοπων έγινε από την Επιτροπή της τότε Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) την περίοδο 1985 –1990. Η προσπάθεια αυτή αναφέρεται ως πρόγραμμα CORINE (Coordination of Information on the Environment) και αποσκοπούσε στον εντοπισμό βιότοπων εντός των «*βιόκοσμων*», δηλαδή εντός του ευρύτερου συνόλου των έμβιων μιας μεγάλης βιογεωγραφικής περιοχής ^[4,5,6,7,8]. Η προσπάθεια αυτή θεωρήθηκε ότι απέτυχε και εγκαταλείφθηκε επειδή δεν κατέστη δυνατός ο προσδιορισμός κριτηρίων τυποποίησης του συνόλου των βιοτόπων, αφού πολλά ζώα ικανοποιούν τις ίδιες ανάγκες τους σε πληθώρα εναλλασσόμενων εκτάσεων με διαφορετικά χαρακτηριστικά εκάστη (ευρύοικα και κοσμοπολίτικα είδη).

Η προσπάθεια αποσύνδεσης της προστασίας των οικότοπων από την προστασία των ζώων και ιδίως των πτηνών επιδιώκεται προκειμένου να δικαιολογηθούν η επιβολή καθεστώτος προστασίας σε εκτάσεις, οι οποίες δεν έχουν τα προβλεπόμενα από τη νομοθεσία χαρακτηριστικά. Ειδικότερα, η επιβολή καθεστώτος προστασίας σε εκτάσεις στις οποίες δεν τεκμηριώνεται η παρουσία των ειδών που απαιτούν προστασία, των πληθυσμιακών μεγεθών που εξασφαλίζουν τη μακροπρόθεσμη διατήρηση των ειδών αυτών (Ελάχιστος Βιώσιμος Πληθυσμός), ούτε η Ελάχιστη Απαιτούμενη Έκταση για διατήρηση των πληθυσμών αυτών. Επιδιώκεται δηλαδή να δικαιολογηθούν η υπαγωγή εκτάσεων χωρίς σαφή κριτήρια σε καθεστώς προστασίας, οι επαναλαμβανόμενες αναθέσεις μελετών για τη συμπλήρωσή κενών, η ικανοποίηση των απαιτήσεων πολιτών με ιδιαίτερες ευαισθησίες κ.ά. Χαρακτηριστικό παραδείγματα είναι ότι στην ΕΠΜ της Θράκης δεν επιδιώκεται η προστασία ορισμένων, κατάλληλων σε έκταση και ποικιλία οικότοπων του λύκου ή της αρκούδας, αλλά γενικά και απροσδιόριστα η προστασία του λύκου ακόμα και από τις ανεμογεννήτριες στην ΠΑΜΑΘ.

² ΚΥΑ 33318/3028/1998. Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση των φυσικών οικότοπων (ενδιαιτημάτων) καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (Β' 1289).

³ Ν. 3937/2011: Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις (Α' 60).

⁴ Moss, D., Roy, D. B. (1995): *Habitat Classification. Report to the European Topic Centre on Nature Conservation*. Huntingdon: Institute of Terrestrial Ecology.

⁵ Moss, D., Davies, C., Roy, D. B. (1995): *Maintenance and review of the CORINE Biotopes Sites Database*. Report to the European Topic Centre on Nature Conservation. Huntingdon: Institute of Terrestrial Ecology.

⁶ Moss, D., Davies, C., Roy, D. B. (1997): *CORINE Biotopes Sites: Database Status and Perspectives 1995*. Topic Report 27 1996 Nature Conservation. European Environment Agency. Copenhagen

⁷ European Commission (1999): *Caring for our future*. Brussels.

⁸ IPCC (2001): *Climate change Impacts, adaptation and vulnerability*. Brussels.

ΕΠΜ 10α: Περιοχές Natura 2000 των Περιφερειακών Ενοτήτων Λακωνίας (μέρους) και Μεσσηνίας

Η ΕΠΜ παρουσιάζει ελλιπή τεκμηρίωση των συμπερασμάτων και των προτάσεων που περιλαμβάνει, και επομένως δεν φαίνεται να ανταποκρίνεται στην πληρότητα και την ακρίβεια που απαιτούν η εθνική και η ευρωπαϊκή νομοθεσία. Οι ελλείψεις αυτές πρέπει να αποκατασταθούν ώστε η υπό διαβούλευση ΕΠΜ να μπορεί να αποτελέσει βάση έκδοσης του προβλεπόμενου από τη νομοθεσία μας Προεδρικού Διατάγματος για τον χαρακτηρισμό του καθεστώτος προστασίας. Ιδίως, δεν τεκμηριώνονται οι συνθήκες που επικρατούν στην υπό εξέταση περιοχή, το προσήκον και οι επιπτώσεις των προτεινόμενων μέτρων, ρυθμίσεων και περιορισμών στην εξασφάλιση της προστασίας αυτής. Περαιτέρω δεν υπάρχουν κριτήρια για την εκτίμηση των επιπτώσεων των προτεινόμενων μέτρων στο κλίμα, την ανάπτυξη, την κοινωνία και σε σημαντικές παραμέτρους όπως είναι το κόστος ενέργειας. Ελλείπει τέτοιων κριτηρίων, δεν γίνεται επαρκώς στάθμιση των διαφόρων επιλογών ώστε να βοηθηθεί η Πολιτεία στη λήψη των κατάλληλων αποφάσεων.

Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ)

Επαρκή πληθυσμιακά μεγέθη αναφέρονται μόνο για την ΕΖΔ Λιμνοθάλασσα Πύλου (Διβάρι) και νήσος Σφακτηρία, Άγιος Δημήτριος (κωδ. GR2550004) και αφορούν σε χερσαία και θαλάσσια ερπετά. Αντίθετα, στην ΕΖΔ Όρος Ταΰγετος, Σπήλαιο Τραχήλας - Σπήλαιο Βασινίδα (κωδ. GR2550006), τα πληθυσμιακά στοιχεία που αναφέρονται αφορούν μόνο σε νυχτερίδες. Στην ΕΖΔ Θαλάσσια Περιοχή Νότιας Μεσσηνίας (κωδ. GR2550010) αναφέρεται μόνο η παρουσία 53 θαλάσσιων χελωνών.

Παρά την έλλειψη χαρτογράφησης των τύπων φυσικών οικότοπων των υδάτων και πληθυσμιακών δεδομένων για τα ζώα τους αναφέρονται πιέσεις και απειλές. Ως δραστηριότητες οι οποίες προκαλούν πιέσεις και απειλές στις ΕΖΔ, στην ΕΠΜ κρίνονται πρώτα ο αθλητισμός, ο τουρισμός και οι δραστηριότητες αναψυχής. Έπονται οι γεωργικές δραστηριότητες αλλά και η παραγωγή αιολικής, κυματικής και παλιρροιακής ενέργειας και οι σχετικές υποδομές στην ΕΖΔ Λιμνοθάλασσά Πύλου (Διβάρι) και νήσος Σφακτηρία, Άγιος Δημήτριος (κωδ. GR2550004) και στην ΕΖΔ Όρος Ταΰγετος, Σπήλαιο Τραχήλας - Σπήλαιο Βασινίδα (κωδ. GR2550006).

Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)

Το περιεχόμενο της προστασίας των πτηνών (κατά την εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία) είναι τα «σημαντικά» είδη τους των οποίων η παρουσία είναι καταγεγραμμένη, στους κατάλληλους σε ποικιλία και έκταση τύπους φυσικών οικότοπων (habitat-ενδιαιτήματα). Τα «σημαντικά» είδη πτηνών αναφέρονται ρητά σε ειδικούς καταλόγους. Η προστασία των «σημαντικών» ειδών συνίσταται στην εξασφάλιση της δυνατότητας να συνεχίσουν να υπάρχουν στο προσεχές μέλλον στους τύπους φυσικών οικότοπων, στους οποίους εντοπίστηκαν και να συμβάλλουν - με την παρουσία τους στους τύπους αυτούς - στη διατήρηση των οικολογικών ισορροπιών.

Επιπλέον νομοθετημένη απαίτηση είναι και η μακροχρόνια διατήρηση των τύπων οικότοπων που προαναφέρθηκαν (Οδηγίες 79/409/ΕΟΚ και 2009/147/ΕΚ, Ν.3937/2011 και Ν. 4685/2020).

Με βάση τα στοιχεία που περιέχει η ΕΠΜ, στη ΖΕΠ Όρος Ταΰγετος – Λαγκάδα Τρύπης, τα πληθυσμιακά δεδομένα που αναφέρονται αφορούν σε 6 άτομα του *Aquila fasciata* ενώ απουσιάζουν σχετικά στοιχεία για τα «σημαντικά» (είδη χαρακτηρισμού) *Falco naumanni* και *Pyrhcorax pyrrhcorax*. Επιπλέον δεν υπάρχει η προβλεπόμενη από τη νομοθεσία χωρική εξάρτηση των πτηνών σε τύπους οικότοπων, ούτε χαρακτηρισμός της εκτάσεων των ΖΕΠ ως φυσικών ή ημιφυσικών περιοχών.

Επίσης, από τα πληθυσμιακά δεδομένα για το σύνολο των πτηνών που περιλαμβάνει η ΕΠΜ προκύπτει ότι μόνο στη ΖΕΠ Λ/Θ Γιάλοβας και Νήσος Σφακτηρία υπάρχει ένας σημαντικός πλούτος και αφθονία πτηνών.

Κατά την ΕΠΜ και οι τρεις ΖΕΠ της υπό εξέταση περιοχής υφίστανται πιέσεις και απειλούνται από τη χρήση φυτοπροστατευτικών χημικών ουσιών στη γεωργία, τις εγκαταστάσεις αιολικής, κυματικής και παλιρροιακής ενέργειας και τις σχετικές υποδομές, καθώς και από τον αθλητισμό, τον τουρισμό και τις δραστηριότητες αναψυχής.

Περιστατικά ρύπανσης του εδάφους, των υδάτων ή φυτών με χημικά καλλιεργητικά μέσα δεν αναφέρονται στην ΕΠΜ. Παρόλα αυτά θεωρείται ότι οι δόσεις εφαρμογής των χημικών καλλιεργητικών μέσων ενέχουν κινδύνους δηλητηρίασης ή μεταλλάξεων για τα πτηνά. Ανάλογα, χωρίς να προσδιορίζονται οι παράγοντες που μεταβάλλονται, το μέγεθος και ο μηχανισμός επίδρασης των μεταβολών και οι ανοχές των πτηνών στις μεταβολές αυτές, αναφέρονται ως πίεση και απειλή ο τουρισμός, ο αθλητισμός και οι δραστηριότητες αναψυχής.

Προτεινόμενοι περιορισμοί

Τα στοιχεία της ΕΠΜ τεκμηριώνουν την παρουσία στις ΕΖΔ της υπό εξέταση περιοχής τύπων οικότοπων και φυτών για τα οποία προβλέπεται η προστασία. Δεν τεκμηριώνουν όμως με πληθυσμιακά στοιχεία για τα ζώα των ΕΖΔ (με εξαίρεση τα χειρόπτερα) την ύπαρξη των απαραίτητων μεγεθών, τα οποία απαιτούνται για την εξασφάλιση της μακροπρόθεσμης προστασίας τους.

Με τα δεδομένα αυτά τεκμηριώνεται μεν η υπαγωγή σε καθεστώς προστασίας των καταγεγραμμένων τύπων φυσικών οικότοπων, όχι όμως και η υπαγωγή σε καθεστώς προστασίας «οικότοπων ειδών» για τα ζώα.

Το καθεστώς προστασίας των τύπων φυσικών οικότοπων διασφαλίζει και τη διατήρηση των ζώων που διαβιούν στους τύπους αυτούς. Με τη θεώρηση αυτή παράγοντας προσδιορισμού του καθεστώτος προστασίας στις ΕΖΔ έπρεπε να είναι τα χαρακτηριστικά των τύπων οικότοπων και οι όροι προστασίας τους να εξαρτώνται από τους παράγοντες που επηρεάζουν τη μακροχρόνια διατήρηση των φυτών τους.

Για τα πτηνά, για τα οποία τα διαθέσιμα στοιχεία δεν στοιχειοθετούν την ύπαρξη της καταγεγραμμένης παρουσίας τους στην υπό εξέταση περιοχή, την ύπαρξη της κατάλληλης ποικιλίας και έκτασης τύπων φυσικών οικότοπων που επιτρέπουν τη διατήρησή τους, δεν τεκμηριώνονται ούτε οι πιέσεις και οι απειλές που αναφέρονται ούτε και οι προτάσεις για την

αντιμετώπισή τους. Στην ΕΠΜ επισημαίνεται η σοβαρή έλλειψη πληροφορίας σε ό,τι αφορά στις πιέσεις και απειλές που αναφέρονται στα στοιχεία, τα οποία χορήγησε το ΥΠΕΝ.

Οι πιέσεις και απειλές που αναφέρονται στην ΕΠΜ δεν σχετίζονται με τα σημεία δημιουργίας των μεταβολών που τις προκαλούν, ούτε με τη διάδοση των παραγόντων που μεταβάλλουν. Επιπλέον δεν συσχετίζονται τα μεγέθη αυτά με τις προτάσεις όρων και περιορισμών χρήσεων γης.

Σε ό,τι αφορά στους στόχους διατήρησης επισημαίνεται ότι δεν τεκμηριώνεται ότι με την εφαρμογή τους θα προκύψει ότι στο προσεχές μέλλον θα διατηρηθεί ή θα αυξηθεί η έκταση των τύπων φυσικών οικοτόπων. Επίσης, ότι τα δεδομένα της δυναμικής των πληθυσμών των φυτών και των ζώων τους θα καταδεικνύουν τη δυνατότητα της συνέχισης της ύπαρξής τους σε μακροπρόθεσμη βάση, ως ζωτικό συστατικό στοιχείο των τύπων φυσικών οικοτόπων στους οποίους ανήκουν.

Αναφορές και περιορισμοί για την αιολική ενέργεια

1. Στην ΕΠΜ δηλώνεται γενικά ότι η εγκατάσταση Αιολικών Πάρκων σε υψηλές κορυφές, θα είχε σοβαρές επιπτώσεις σε σπάνια, στενότοπα είδη χλωρίδας, η εξάπλωση των οποίων βρίσκεται σε αυτές τις θέσεις, μεταξύ των οποίων και τρία είδη προτεραιότητας του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ (*Clinopodium taygeteum*, *Globularia stygia*, *Phitosia crocifolia*), αλλά και το ενδημικό πολύ σημαντικό *Aethionema carlsbergii*. Αγνοείται όμως ότι τα παραπάνω είδη εντοπίζονται σε δύο τύπους φυσικών οικοτόπων: τα Ασβεστολιθικά βραχώδη πρηνή με χασμοφυτική βλάστηση (κωδ. 8210) και τα Ενδημικά ορεινά μεσογειακά χέρσα εδάφη με ακανθώδεις θάμνους (κωδ. 4090), εκ των οποίων ο πρώτος βρίσκεται στην ΕΖΔ GR2540005 όπου καταλαμβάνει έκταση 144,02 Ha ή 8,63% (της έκτασης ΕΖΔ 1.669,52 Ha). Ο δεύτερος τύπος βρίσκεται στην GR2550006 όπου καταλαμβάνει έκταση 4.345,20 Ha ή 8,11% (της έκτασης της ΕΖΔ 53.600,45 Ha). Ενδιαφέρον είναι ότι δεν κρίνονται τα Αιολικά Πάρκα ως παράγοντες πίεσης ή απειλής στους συγκεκριμένους τύπους φυσικών οικοτόπων, αλλά σε πολύ μεγαλύτερες εκτάσεις, χωρίς να τεκμηριώνεται ο μηχανισμός με τον οποίο επηρεάζουν τις εκτάσεις αυτές.
2. Στην ενότητα 4.3.4.5 του κεφαλαίου 4 της ΕΠΜ, ο μηχανισμός επίδρασης των Αιολικών Σταθμών Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΣΠΗΕ) στα πτηνά περιγράφεται ως εξής: «Οι ανεμογεννήτριες προκαλούν την άμεση θανάτωση ενός πολύ μεγάλου αριθμού πουλιών και νυχτερίδων κάθε χρόνο, ενώ όταν τα εκάστοτε αιολικά πάρκα γειτνιάζουν με βιοτόπους ειδών που κινδυνεύουν με εξαφάνιση μπορούν να οδηγήσουν στην άμεση εξαφάνιση τους σε τοπικό επίπεδο. Η άμεση θανάτωση των πουλιών συμβαίνει πρώτον λόγω πρόσκρουσης στα πτερύγια των ανεμογεννητριών, στους πύργους ή στα υπέργεια καλώδια μεταφοράς ρεύματος αλλά και λόγω των ρευμάτων ώθησης προς το έδαφος που αναπτύσσονται πίσω από τους περιστρεφόμενους έλικες. Επιπρόσθετα, τα συνοδά έργα οδοποιίας, τα οποία είναι απαραίτητα για την εγκατάσταση των αιολικών πάρκων επιφέρουν σημαντικές επιπτώσεις».

Η παραπάνω διατύπωση δεν τεκμηριώνεται καθόλου. Και τούτο διότι εάν η ΕΠΜ προσπαθούσε να τεκμηριώσει αυτή τη γενική και ισοπεδωτική με αναφορά του

επιβεβαιωμένου ετήσιου αριθμού των θανάτων πτηνών από προσκρούσεις τους στο ικανό πλήθος των ανεμογεννητριών και στους χιλιάδες πυλώνες μεταφοράς και τα δεκάδες χιλιάδες χιλιόμετρα των γραμμών μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας που λειτουργούν στη χώρα μας και ειδικότερα στην υπό εξέταση περιοχή, τότε η ΕΠΜ θα κατέληγε στο ακριβώς αντίθετο αποτέλεσμα. Και όμως, με βάση τέτοιες, δημοσιογραφικού τύπου δηλώσεις, η ΕΠΜ τείνει να καταδικάσει την αιολική ενέργεια.

3. Για την απαγόρευση των αιολικών πάρκων, η ΕΠΜ επικαλείται την ύπαρξη «*Κρίσιμων Ενδιαιτημάτων*» του πτηνού *Aquila fasciata* (Είδος Χαρακτηρισμού) στην ΖΕΠ Όρος Ταΰγετος – Λαγκάδα Τρύπης (κωδ. GR2550009). Ο αριθμός των ατόμων του πτηνού που αναφέρεται στην περιοχή αυτή (6 άτομα), η έλλειψη δημογραφικών στοιχείων και χωρικά εξαρτημένων καταγραφών δεν μπορεί να τεκμηριώσει τους χώρους που είναι απαραίτητοι για τις λειτουργικές ανάγκες των πτηνών και τις συμπεριφορές τους. Συνεπώς, δεν μπορούν να χαρτογραφηθούν Κρίσιμα Ενδιαιτήματα του είδους. Επίσης, η ΕΠΜ επικαλείται την φωλεοποίηση του είδους αυτού καθώς και του *Aquila Chrysaetos* στα βραχώδη συμπλέγματα και κυρίως στα απογυμνωμένα βράχια, έκταση που έχει προσδιοριστεί ως τύπος οικότοπου και αντιστοιχεί σε ποσοστό 8% περίπου της ΖΕΠ.
4. Η ΕΠΜ αποδίδει την πρόκληση επιπτώσεων από την οδοποιία των αιολικών πάρκων «*στον κατακερματισμό των οικότοπων, ο οποίος προκαλεί αρνητική μεταβολή της φέρουσας ικανότητας*». Για τις επιπτώσεις από τον κατακερματισμό του χώρου επισημαίνεται ότι στη δόκιμη βιβλιογραφία ως «φέρουσα ικανότητα προσδιορίζεται ο μέγιστος αριθμός των ατόμων ενός είδους που μπορεί να διατηρηθεί από τους φυσικούς κύκλους σε μια περιοχή» [Krebs, C. J. (2001): Ecology. (5th Edition). Benjamin Cummings]. Η συσχέτιση του κατακερματισμού του χώρου με τη φέρουσα ικανότητά του σε πτηνά και με την επίτευξη της Ικανοποιητικής Κατάστασης Διατήρησης των πτηνών δεν εξηγείται ούτε τεκμηριώνεται. Αντί για την αξιολόγηση στοιχείων που αφορούν στην «*καταγεγραμμένη παρουσία οικότοπων και ειδών*» όπως απαιτεί ο ν. 4685/2020, αναφέρεται σε καινοφανείς έννοιες όπως «*Οικοσυστημικές Χωρικές Ενότητες*» (ΟΧΕ). Οι ενότητες αυτές προσδιορίζονται σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του Εργοδότη, ως οι πιθανοί τόποι παρουσίας των ειδών. Η πιθανότητα παρουσίας των ειδών δεν προσδιορίζεται με πληθυσμιακά μεγέθη αλλά με τα χαρακτηριστικά των περιοχών που προσιδιάζουν στις οικολογικές απαιτήσεις των ειδών. Φαίνεται ότι η αποσύνδεση της προστασίας των οικότοπων από την προστασία των ζώων και ιδίως των πτηνών, επιδιώκεται για να δρομολογηθεί η επιβολή καθεστώτος προστασίας σε εκτάσεις, οι οποίες δεν έχουν τα προβλεπόμενα από τη νομοθεσία χαρακτηριστικά. Δηλαδή, για είδη που δεν μπορούν να διατηρηθούν μακροχρόνια στη κατάλληλη ποικιλία και έκταση οικότοπων. Η θεώρηση αυτή παραπέμπει σε μια προσπάθεια προστασίας πτηνών τα οποία δεν έχουν βρεθεί, ούτε υπάρχουν οι κατάλληλοι τόποι στους οποίους θα μπορούσαν να διατηρηθούν μακροχρόνια.
5. Επίσης, στην περιοχή «*Νότια Μάνη*» (Κωδ. GR2540008) καθώς και στο «*Όρος Ταΰγετος-Λαγκάδα Τρύπης*» (Κωδ. GR2550009), δηλαδή στις δύο από τις τρεις ΖΕΠ της περιοχής, ουσιαστικά προτείνεται η απαγόρευση κατασκευής και λειτουργίας αιολικών πάρκων.

Στο κεφ. 4.3.4.5 το οποίο αναφέρεται στις Εγκαταστάσεις Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, προτείνεται στην ΠΠΒ-02 να επιτρέπονται τα υφιστάμενα με άδεια εγκατάστασης και λειτουργίας αιολικά πάρκα. Αν και οι σχετικές διατυπώσεις είναι ασαφείς και αντιφατικές, μάλλον προτείνεται η απαγόρευση αιολικών πάρκων, η κατασκευή και λειτουργία των οποίων έχει ελεγχθεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠΕΝ βασιζόμενη και σε δεδομένα εργασιών πεδίου πολύ μεγάλου αριθμού ημερών, έχει περάσει από τη βάσανο της δημόσιας διαβούλευσης και έχουν εκδοθεί Αποφάσεις Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων. Η απαγόρευση αυτή αποδίδεται στη θεώρηση ότι το νότιο τμήμα της χερσονήσου της Μάνης αποτελεί πολύ σημαντικό σταθμό για τα μεταναστευτικά πουλιά. Επισημαίνεται ότι στο ΤΕΔ «Νότια Μάνη» αναφέρονται συγκεντρώσεις ειδών ορνιθοπανίδας, για την πλειονότητα των οποίων δεν παρουσιάζονται πληθυσμιακά στοιχεία. Επισημαίνεται ακόμα ότι στο ΤΕΔ «Όρος Ταΰγετος-Λαγκάδα Τρύπης» για το σύνολο των συγκεντρώσεων των ειδών δεν παρουσιάζονται πληθυσμιακά μεγέθη. Κατά συνέπεια, οι συγκεντρώσεις ορνιθοπανίδας, δεν τεκμηριώνονται λόγω έλλειψης στοιχείων, η αξιοπιστία και η επάρκεια των οποίων θα έπρεπε να αξιολογηθεί στην ΕΠΜ.

6. Άλλη καινοφανής θεώρηση είναι ότι *«Η τοποθέτηση θαλάσσιων και υποθαλάσσιων αγωγών προκαλεί σημαντικές επιπτώσεις βλάβης, μετατόπισης ή διαταραχής της χλωρίδας και της πανίδας, αυξημένη θολερότητα του νερού και υποθαλάσσιο θόρυβο, κυρίως στη φάση εγκατάστασης, επισκευής ή / και αφαίρεσης. Επιπλέον, κατά τη φάση λειτουργίας προκαλούν απελευθέρωση ρύπων και θρεπτικών, αλλοίωση ιζημάτων, διάβρωση και οπτική ρύπανση. Παρόλο που οι βενθικοί οργανισμοί με δυνατότητα κίνησης είναι σε θέση να αποφύγουν τις οχλήσεις, οι επιπτώσεις επηρεάζουν κυρίως ευαίσθητους τύπους οικοτόπων που περιλαμβάνουν, π.χ. ευαίσθητα είδη.»*. Με τη θεώρηση αυτή, αποκλείεται η προσαιγιάλωση και η διέλευση υποβρύχιων αγωγών από το θαλάσσιο μέτωπο των ΕΖΔ, παρότι για τέτοια έργα έχουν αξιολογηθεί και εγκριθεί μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων και έχουν εκδοθεί αποφάσεις έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, όπως της ηλεκτρικής διασύνδεσης της Μάνης με την Κρήτη.